

Zdeněk Filip

CESTY HRDINŮ

československého zahraničního
odboje 1939 - 1945

Skupina severomoravských příslušníků čs. zahraniční armády po příchodu do Velké Británie v Cholmondeley u Liverpoolu.

Stojící zleva: *J. Jílek (Kolšov), K. Stryk (Dubicko), V. Lehar (Brníčko), C. Jílek (Kolšov), J. Benda (Hrabová), F. Vachutka (Lukavice), A. Drexler (Ruda n. Mor.), J. Smulovič (Šumperk), V. Přikryl (Horní Studénky), J. Linhart (Bohuslavice), J. Ruprich (Zábřeh), H. Klimek (Bohuslavice), J. Odstrčil (Brníčko), S. Navrátil (Ráječek).*

Prostřední řada: *M. Křížek (Vitošov), R. Skoumal (Leština), O. Šafář (Dubicko), F. Šafář (Dubicko), A. Strouhal (Zábřeh), J. Kouřil (Zábřeh), K. Vašíček (Lesnice), V. Urbášek (Dubicko), V. Skoumal (Leština).*

Dolní řada: *J. Šenk (Šumvald), R. Čulík (Leština), K. Gedoš (Brníčko), A. Hornyš (Lesnice), V. Urbášek (Dubicko), A. Spáčil (Lesnice), J. Langhamer (Cotkytle), K. Jelínek (Crhov), R. Skalický (Cotkytle).*

Zdeněk Filip

CESTY HRDINŮ

československého zahraničního odboje
1939 - 1945

 veduta

© doc. PhDr. Zdeněk Filip, CSc.

© Nakladatelství Pavel Ševčík – VEDUTA

ISBN 80-86438-03-1

CESTY HRDINŮ

V knížce Cesty hrdinů se vypráví o osudech statečných českých vojáků, účastníků československého zahraničního odboje za druhé světové války. Jako vhodné příklady, které umožňují ukázat tu válku a naši účast v ní z různých zorných úhlů a v různých jejích fázích a podobách, byly vybrány válečné a poválečné osudy několika rodáků z někdejšího severomoravského česko-německého pohraničí. Jde o některé významné, vůdčí osobnosti čs. zahraničního odboje, ale i o prosté, řadové vojáky. A individuální osudy těchto hrdinů nás pak provázejí všemi bojišti druhé světové války, kde se čeští vojáci nějak angažovali. Po ilegálním přechodu polských hranic nás vedou po moři na Západ, nebo naopak na sovětský Východ, či balkánskou cestou na Střední východ a do Afriky. Přivádějí nás postupně do Francie a Velké Británie, k účasti československých letců v slavné bitvě o Anglii, do Sýrie a Egypta až k lybjskému Tobruku a po invazi spojeneckých vojsk na pevninu k obléhání přístavu Dunkerque. Samozřejmě také do Sovětského svazu, k bitvám u Sokolova, Kyjeva a na Dukle a k účasti 2. čs. paradesantní brigády ve Slovenském národním povstání. V jednom z těch příběhů je zachycena i činnost československých parašutistů, vysílaných z Londýna k plnění bojových úkolů v zázemí nepřítele, v okupovaném Protektorátu.

Při tom vyprávění o osudech českých vojáků v daleké cizině válka pochopitelně ukazuje i svou nemilosrdnou, krutou tvář, smrt, kterou mnozí z těch statečných vlastenců našli někde ve vyprahlých afrických pouštích, v leteckých bitvách nad Anglií a Německem, na širokých ruských pláních nebo v slovenských horách.

Ale o stejně kruté a přitom nekonečně trpké pravdě vypovídají i osudy těch, kteří válku přežili a vrátili se domů, aby zanedlouho byli vystaveni nepochopitelnému příkoří a perzekuci totalitního komunistického režimu. Z těch, o kterých hovoří naše knížka, všichni do jednoho, a bez ohledu na to, jestli přišli ze Západu, nebo z Východu, se octli

v nemilosti, z armády byli jeden po druhém vypuzeni, a pokud hned znovu neemigrovali, byli perzekvováni, v inscenovaných procesech krivě obviněni a vězněni. Jejich válečná hrdinství a dokonce i pouhá jejich jména měla být zapomenuta. Počínaje šedesátými lety, když už pouňorové politické procesy začaly být zpochybňovány, byli sice mnozí z nich postupně a nenápadně rehabilitováni, ale o jejich zásluhách se mlčelo dál. Skutečně spravedlivého ocenění a vděku se jim dostává teprve po listopadu 1989.

Povinností historie dnes je těmto obětem války i totality vrátit jejich čest, jméno i tvář. A právě o to se snaží i hrst životopisných portrétů několika severomoravských účastníků československého zahraničního odboje. Dostatek faktografického materiálu k této práci poskytly vojenské i jiné archivy a stále se rozhojňující literatura o druhé světové válce. Někteří z hlavních aktérů této publikace (Přikryl, Bedřich, Zdráhala, Lehar) také sami ještě stačili napsat své válečné memoáry, u jiných (např. u Kouřila) bylo možné tyto vzpomínky aspoň zaznamenat. Dalším zdrojem cenných poznatků ve formě různých dokumentů, fotografií apod. byla později také ochotná pomoc rodinných příslušníků těchto válečných hrdinů, jejich manželek, synů a dcer i dalších příbuzných a přátel.

Podrobný poznámkový aparát, který by detailně odkazoval na všechny použité archivní i další prameny a přinesl také obsáhlý soupis příslušné literatury, byl v této práci vědomě pominut. Příliš by zatěžoval tuto populárněji zaměřenou knížku, určenou spíše než odborné veřejnosti běžným čtenářům, zájemcům o dějiny druhé světové války a protinacistický odboj. A především ovšem určenou čtenářům na severní Moravě, v kraji, z něhož její hrdinové vyšli, kde všichni prožili podstatnou část svého života, kam však jen někteří z nich se mohli opět po letech vrátit.

---

svob.

FRANTIŠEK ADÁMEK

(1919 – 1941)

Svobodník František Adámek, příslušník československé zahraniční armády za druhé světové války, se narodil v Leštině na Zábřežsku 20. srpna 1919. Jeho otec pracoval jako zedník na melioracích v povodí řeky Moravy, matka vedla domácnost a starala se o kus políčka při chalupě. František Adámek stejně jako jeho otec se také vyučil zedníkem, ale při zednickém řemesle dlouho nezůstal. Brzo po nacistické okupaci Československa se tak jako mnozí jiní mladí Češi rozhodl opustit domov, aby se zbraní v ruce pomohl v boji za svobodu vlasti. Počátkem srpna 1939 opustil rodnou Leštinu, která se po Mnichovu 1938 octlá v okupovaných Sudetách, někde u Třeštiny nebo Moravičan překročil hranice Protektorátu a odtud nejkratší cestou směřoval k polským hranicím. Už při této cestě pravděpodobně byl jeho společníkem o dva roky starší Josef Kutal z nedalekých Bohuslavic, který potom zůstal jeho nerozlučným kamarádem po celou dobu jejich společného pobytu v cizině.

V Polsku se tenkrát čeští uprchlíci soustřeďovali v Krakově, kde se postupně začala formovat čs. zahraniční vojenská skupina. František Adámek byl v ní prezentován jako vojenský dobrovolník 10. srpna 1939 pod č. 1476. Část z těchto českých vojáků se podařilo v šesti transportech přes přístav Gdyni přesunout do Francie, část skupiny a s ní i František Adámek zůstala v Polsku. Tito vojáci byli ubytováni v Malých Bronowicích, v opuštěném vojenském táboře nedaleko Krakova. S nimi potom František Adámek sdílel jejich strastiplný osud – vojenskou porážku polské armády během několika dnů v září 1939,

ústup čs. legionu směrem na východ a konečně od 18. září 1939 trpkou internaci sovětskou armádou.

V Sovětském svazu František Adámek od září 1939 do března 1941 prošel internačními tábory v Kamenci Podolském, Orankách a Suzdalu. Odtud konečně byl odvelen spolu s několika stovkami příslušníků někdejšího tzv. polského legionu na Střední východ. Tady už v říjnu 1940 vznikl 11. čs. pěší prapor – Východní, když z Bejrútu přešla do Palestiny první větší skupina čs. vojáků. Velitelem praporu se stal pplk. Karel Klapálek. Jednotku potom postupně doplňovali i nováčci, kteří přicházeli přes Balkán a Turecko, také Češi, kteří byli za svým zaměstnáním v cizině, např. montéři Škodových závodů, zaměstnanci firmy Baťa aj. Největší příspěvek pro prapor však znamenal právě příchod českých vojáků ze Sovětského svazu, mezi kterými byl i František Adámek.

Po aklimatizaci a výcviku v Judské poušti u Jericha, v proláklíně u Mrtvého moře, odešel prapor do Egypta, kde přebral strážní službu v přístavu a na letišti v Alexandrii a v několika zajateckých táborech. V květnu 1941 prapor převzal od indické posádky záložní postavení na egyptsko-lybijských hranicích u Marsa Matrúh v Západní poušti, kde se tehdy stabilizovala italsko-anglická fronta. Po přepadení Sovětského svazu nacistickým Německem v červnu 1941 byl prapor narychlo přemístěn do Sýrie, kde hrozilo nebezpečí ze strany vojáků kolaborantské vichystické Francie i německých parašutistů, vysazených k ničení naftových pramenů a rafinérií v Iráku. Počátkem října 1941 se však 11. čs. prapor přesunoval znovu do Egypta a odtud 21. října se na palubách několika torpédoborců přemístil do obleženého přístavu Tobruku v Libyi, kde vystřídal prapor Australanů. Zde pak 750 Čechoslováků po boku Britů, Indů a Poláků po řadu měsíců hájilo tento důležitý přístav.

V tobruckém obranném systému byl 11. čs. prapor přidělen k polské samostatné brigádě karpatských střelců. Byl nasazen na obranném perimetru po obou stranách výpadové silnice z Tobruku na Dernu v šíři asi šesti a půl kilometru. Tento obranný systém kromě skalních a betonových překážek využíval hlavně rokle vymleté ve skalnatém terénu prudkými sezónními dešti. Směrem k nepříteli byly vedle toho ještě

*Fr. Adámek (vpravo) s J. Kutalem na
hlídce v Judské poušti*

*Československé bojové postavení
v Tobruku v listopadu 1941*

*František Adámek
na poštovní známce
londýnského vydání
z r. 1945*

*Československé hroby
na vojenském hřbitově
v Tobruku*

drátěné překážky a nekonečná minová pole, nebezpečná nakonec pro obě bojující strany.

František Adámek (osobní číslo v západní armádě R 803) a spolu s ním i Josef Kutal (R 835) byli zařazeni do 4. roty 11. praporu. Volného času tu moc neužili. Zcela je vyčerpávala strážní služba, denní i noční hlídky v předsunutých postaveních, zpravidla na pozorovatelnách maskovaných hromadami kamení. Mezi nimi se vojáci museli pohybovat v botách se silnou gumovou podrážkou, protože v noční poušti se daleko rozléhal i nepatrný šelest. Zvláště nepříjemný byl nedostatek vody, které se dostávalo jen asi 4 litry na osobu a den, a to na pití, vaření i osobní hygienu. A většinou to ještě byla voda slaná, ze studní poblíž moře, jinak se musela dovážet až z Egypta lodními transporty.

V noci 21. listopadu 1941 provedli Poláci, ke kterým u Tobruku byli čs. vojáci přiřazeni, dělostřelecký přeřep, aby pěchota na určeném úseku mohla jít pro „jazyky“ – zajatce. Při oboustranné prudké přestřelce Italové, kteří tento terén dobře znali, byli ze svých pozic dobře zastříleni dělostřelectvem, kulometry i minami. František Adámek byl té noci přidělen hlídce v předpolí 3. čety čtvrté roty, které shodou okolností velel četař Alois Kvapil, jeho severomoravský krajan z Kolšova. Hlídka měla své stanoviště proti italskému opěrnému bodu, rozeklanému pahorku zvaném Twin Pimples, který ve směru na Dernu byl vzdálen sotva 250 m. Svě místo kulometčíka si Adámek předem pečlivě připravil. Neschůdnou roklí si sem pracně přinesl dokonce i těžké betonové stropnice. Avšak jediná mezera ponechaná jako průzor stačila, aby již v prvních chvílích po spuštění italské palby jedna mina spadla přímo do bunkru. Střepina této miny Františka Adámka zasáhla přímo do hlavy, takže na místě vykvrácel. Delegaci vojáků 4. čety, kteří druhého dne Františka Adámka v Tobruku pohřbívali, vedl samozřejmě Josef Kutal. Společně s ostatními se slzami v očích zpíval nad jeho hrobem státní hymnu a také píseň Moravo, Moravo! To netušil, že o čtrnáct dnů později, 6. prosince 1941, stejným způsobem se budou kamarádi loučit i s ním.

Za zásluhy a statečnost před nepřítelem jak svobodník František Adámek, tak voják Josef Kutal rozkazem ministerstva národní obrany

v Londýně č. 4 z 18. března 1943 obdrželi Čs. válečný kříž 1939 in memoriam, po válce v roce 1947 byli vyznamenáni ještě čs. vojenskou medailí Za zásluhy.

Hroby obou přátel stejně jako hroby mnoha dalších hrdinných obránců Tobruku léta už ošlehává písek africké pouště. Podoba Františka Adámka s tropickou helmou na hlavě je však zvěčněna aspoň na jedné z osmi československých poštovních známek londýnského vydání z roku 1945 s portréty padlých hrdinů našeho zahraničního odboje. A leštinští spolurodáci mu jako výraz své vděčnosti na místním hřbitově zřídili malý pomník.

---

pplk.
LADISLAV BEDŘICH
(1901 – 1986)

Podplukovník Ladislav Bedřich se narodil na samém počátku 20. století, 24. dubna 1901, v Lošticích, malém idylickém městečku v jižní části dnešního šumperského okresu. Jeho otec tam byl četníkem, později se stal berním zřizencem. V rodině bylo pět dětí, Ladislav byl druhorozený. Do školy chodil nejprve v Litovli, později, po přestěhování rodičů, v Kroměříži. V Kroměříži od školního roku 1911/1912 potom také navštěvoval reálku.

Léta strávená na kroměřížské reálce měla pro Ladislava Bedřicha mimořádný význam. Učitelé na této škole dbali o to, aby studenti měli dostatek příležitostí ke sportování a mladý studentík Bedřich všech takových možností v plné míře využíval. Vztah k tělovýchově pak ovlivnil celý jeho život. Ve školním roce 1914/1915, po dalším přestěhování rodičů, přestoupil na reálku do Lipníku a tady také v roce 1918, na samém sklonku války, složil maturitu. Zkušební komisi přitom oznámil svůj úmysl stát se učitelem.

Rozpad rakousko-uherské monarchie, vznik Československa a hraniční konflikty čs.-polský a čs.-maďarský však přiměly čerstvého maturanta, aby své životní plány na čas pozměnil. Koncem roku 1918 se jako dobrovolník přihlásil do čs. armády a sloužil u pěšího pluku 54 v Olomouci a v Přerově. Vlastní vojenskou prezenční službu vykonával potom u pěšího pluku 45 v Lučenci, školu pro záložní důstojníky absolvoval v Košicích. Jako záložní důstojník dosáhl hodnosti nadporučíka.

Úmyslu stát se učitelem ovšem zůstal věrný. Nejprve jako výpomocný učitel krátce učil na obecné škole v Dolním Újezdě na Hra-